

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу САДИКІНОЇ Альони Сергіївни на тему:
«Підготовка майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка**

Актуальність та доцільність дисертації. Проблема підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності, яку здобувачка обрала предметом наукового дослідження, є органічною складовою багатьох питань, пов'язаних з розвитком нашої країни в умовах воєнного та післявоєнного стану.

Оскільки у нашому суспільстві дійсно зростає попит на якісну психологічну просвіту, зумовлений означеними здобувачкою викликами, такими як стрес, тривожність, психоемоційне вигорання, міжособистісні конфлікти тощо, то психологічна просвіта справді допомагає запобігти кризовим станам, сприяє формуванню здорового способу життя та зміцненню психічного здоров'я населення.

Важко не погодитися з думкою здобувачки про те, що попри значний розвиток психологічної науки та освіти, сучасні програми підготовки бакалаврів психології не завжди приділяють достатню увагу формуванню навичок ведення просвітницької роботи. Це ускладнює професійну діяльність психологів у сфері популяризації психологічних знань, профілактики психоемоційних розладів та роботи з різними цільовими групами. Права авторка і в тому, що у сучасному інформаційному просторі поширюється багато псевдонаукових і маніпулятивних психологічних концепцій. Це дійсно вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до об'єктивного аналізу інформації, ефективної самопрезентації, популяризації наукових знань та боротьби з міфами у сфері психології.

Отже, дисертаційне дослідження є своєчасним, науково та практично значущим, оскільки його результати сприяють покращенню професійної підготовки майбутніх бакалаврів психології та забезпечують ефективну реалізацію їхньої просвітницької діяльності. Дисертаційна робота є складовою комплексної науково-дослідної теми кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету: «Роль творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз тексту дисертації, змісту публікацій Альони Садикіної дають змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих у ході науково-теоретичного дослідження. Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження та логічним, послідовним і переконливим викладом матеріалу. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті й завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дослідження та їх комплексним використанням.

Мета дисертації полягає у визначенні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності.

Структура дисертації є обґрунтованою і логічною, що дозволила авторці охопити предмет дослідження. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та таблиць і малюнків, які ілюструють ґрунтовну дослідницьку роботу. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне й глибоке осмислення досліджуваної проблеми та високий рівень наукової підготовки авторки.

У **вступі** дисертанткою обґрунтовано актуальність обраної теми та доцільність її наукової розробки; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; охарактеризовано його методи, розкрито наукову новизну та

практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про їх упровадження й апробацію, відомості про публікації, в яких відображено основні теоретичні положення, висновки дисертаційного дослідження, а також окреслено його структуру. В цілому вони повністю відбивають логіку виконаної роботи в теоретичному та експериментальному аспектах.

У *першому розділі* дисертації відображено перспективний вітчизняний та зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх бакалаврів психології як базис для формування їх готовності до просвітницької діяльності, окреслено авторське бачення головних понять та понятійних конструктів, висвітлено нормативно-правові засади та проблеми підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності.

В тексті розділу представлено комплексний аналіз науково-методичної літератури, нормативно-правових актів, а також результатів попередніх досліджень, що засвідчує глибоке теоретичне підґрунтя роботи. Автор демонструє широку ерудицію у сфері професійної підготовки майбутніх бакалаврів психології та систематизує існуючі наукові здобутки у цій галузі.

Особливої уваги заслуговує ґрунтовний аналіз дисертаційних досліджень українських та зарубіжних науковців, що дає змогу експлікувати недостатню систематизованість існуючих напрацювань у сфері підготовки майбутніх психологів до просвітницької діяльності. Автор влучно підкреслює відсутність комплексних досліджень, які б всебічно висвітлювали формування готовності бакалаврів психології до цієї професійної діяльності. Це дозволяє підкріпити актуальність теми та визначити перспективи подальшого дослідження.

Важливим внеском є визначення ключових термінологічних аспектів дослідження, зокрема понять «готовність», «компетентність», «просвітницька діяльність», що дозволяє чітко окреслити предметне поле дисертації. Автор здійснює розмежування та спільність цих понять та пояснює їх у контексті професійної підготовки психологів, що сприяє концептуальній чіткості дослідження.

В роботі є детальний аналіз нормативно-правової бази, що регламентує підготовку бакалаврів психології. Виокремлення спеціальної компетентності СК9 як ключової для здійснення просвітницької діяльності є виправданим, оскільки відображає необхідність інтеграції цієї складової в освітні програми. Автор обґрунтовано підкреслює проблеми, пов'язані з неузгодженістю освітніх програм із практичними потребами фахівців, що підтверджує необхідність подальшого вдосконалення навчального процесу.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати ряд важливих проблемних питань, що потребують подальшого дослідження, таких як методологія ситуативного навчання, розвиток рефлексивного мислення у майбутніх психологів, інтеграція етичних норм у процес підготовки. Чіткість і логічна послідовність висновків свідчить про ретельний підхід до дослідження, а визначені напрямки подальшої роботи підсилюють значущість отриманих результатів.

Таким чином, проведена у першому розділі аналітична робота підтверджує актуальність і наукову цінність дисертації та створює міцну основу для побудови авторських інноваційних концептів.

У *другому розділі* представлено структуру, зміст, критерії, показники та рівні готовності майбутнього бакалавра психології до просвітницької діяльності, організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності та структурно-функціональну модель підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності.

Автор логічно пов'язує визначені структурні компоненти з відповідними критеріями та показниками, що дозволяє здійснювати їх вимірювання у процесі навчання. Важливим моментом є розробка трирівневої системи оцінювання готовності (критичний, достатній, оптимальний рівні), що сприяє диференційованому підходу до аналізу сформованості компетентностей у студентів. Альона Садикіна демонструє високий рівень систематизації матеріалу, що в подальшому упередметнюється в теоретичних пропозиціях щодо професійної підготовки майбутніх психологів.

Їх наукова аргументація здійснювалася через залучення праць відомих і компетентних дослідників, що сприяє підтвердженню вибраних теоретичних положень, а також обґрунтовує вибір задекларованих організаційно-педагогічних умов. Матриця відповідності умов і компонентів готовності – вдале рішення, яке візуально і концептуально пояснює зв'язок між педагогічними умовами та структурними компонентами готовності майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності.

Схвально оцінюємо те, що Альоною Садикіною пропонуються окрім загальних умов, конкретні методи їх реалізації, як-от квазіпрофесійна діяльність, студентські психологічні служби, групова рефлексія, інші інноваційні заходи в межах позанавчальної діяльності та цифрові освітні платформи, частково штучний інтелект в межах дистанційного навчання. Це підвищує цінність дослідження.

Розділ містить ретельний аналіз сутності поняття «модель», що є необхідним для формування наступного концептуального апарату дослідження. Зокрема, розгляд моделей через призму педагогічного моделювання дозволяє встановити логічний зв'язок між структурними елементами освітнього процесу та їх функціями. Важливим є використання структурно-функціональної моделі, що враховує взаємозв'язки між структурними складовими та їх функціональним наповненням.

Текст чітко демонструє системний підхід до розробки моделі підготовки, базуючись на аналізі наукової літератури та дисертаційних досліджень. Запропонована модель є обґрунтованою з точки зору педагогічної технології: її структурні складові (цільова, змістово-операційна та діагностична) логічно вписуються в концепцію освітнього процесу. Важливим є підкреслення технологічного аспекту моделі, що забезпечує її практичну реалізацію.

Оригінальність авторського підходу полягає в тому, що автор пропонує власне бачення моделі підготовки майбутніх бакалаврів психології, спираючись на розроблені організаційно-педагогічні умови. Інтеграція концептуальних

засад із практичними рекомендаціями (етапи реалізації моделі, їх узгодженість із педагогічними умовами) є сильним аспектом роботи.

Діагностичний підхід до оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів до просвітницької діяльності є значущим елементом дослідження. Визначення критеріїв та показників (інформаційний, цифровий, морально-етичний, мотиваційно-вольовий, самопрезентаційний компоненти) дозволяє здійснювати всебічний аналіз рівня підготовки студентів.

У *третьому розділі* описано організацію дослідно-експериментальної роботи, результати констатувального етапу педагогічного експерименту та їх аналіз, висвітлено хід і особливості реалізації педагогічного експерименту, результати контрольного етапу педагогічного експерименту та їх аналіз.

Розділ представляє логічне і детальне обґрунтування методики проведення педагогічного експерименту, що є важливим для перевірки дієвості розробленої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності. Описано всі ключові аспекти організації дослідно-експериментальної роботи, включаючи:

- обґрунтування методологічних засад експерименту,
- вибір принципів організації дослідження,
- деталізацію бази експерименту,
- методи статистичної обробки даних,
- результати діагностики рівня готовності студентів на початковому етапі.

Ретельність у висвітленні кожного аспекту забезпечує високу наукову достовірність отриманих результатів та дозволяє оцінити валідність і надійність експерименту.

Серед сильних сторін розділу слід виділити чіткість логіки дослідження. Автор дотримується структурованого підходу, що дозволяє відслідковувати логічний зв'язок між гіпотезою дослідження, методами експериментальної перевірки та отриманими результатами.

Посилання на авторитетні праці в галузі педагогічного експерименту додають вагомості використаним методикам, а ретельність у зборі та аналізі

даних характеризується широким спектром діагностичних методик: анкетування, тестування, експертна оцінка.

Використання таблиць і графіків для ілюстрації даних робить матеріал більш доступним для сприйняття, а чітке пояснення статистичних показників дозволяє легко оцінити взаємозв'язок між отриманими даними.

Поетапний розгляд організаційно-педагогічних умов сприяє розумінню того, як саме впроваджувалася розроблена модель. Ми наочно бачимо як експеримент враховує традиційні й інноваційні методи (лекції, тренінги, онлайн-платформи, відео-ролики, квазіпрофесійна діяльність), що посилює його практичну значущість.

Акцент на використанні цифрових технологій (YouTube, соцмережі, месенджери) відповідає сучасним тенденціям у сфері освітнього процесу.

Загалом розділ має високу наукову цінність, добре структурований і містить необхідні докази ефективності запропонованої моделі. Достовірність результатів дослідження забезпечується науковою методологією, застосуванням комплексу методів, адекватних природі педагогічних явищ і завданням дослідження.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають поставленій меті і завданням.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Результати дослідно-експериментальної роботи, проведеної в межах дисертаційного дослідження, мають значний внесок у розвиток теорії і практики підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності. Вони дозволили визначити ефективні організаційно-педагогічні умови та змістові характеристики підготовки студентів, що сприяють підвищенню рівня їхньої професійної готовності.

Автором удосконалено концептуальні засади підготовки майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності шляхом розробки структурно-функціональної моделі, що враховує комплексний підхід до

формування інформаційного, цифрового, морально-етичного, мотиваційно-вольового та самопрезентаційного компонентів готовності; виявлено та науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективну підготовку студентів першого рівня освіти до просвітницької діяльності; запропоновано критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності, які можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях; впроваджено методи педагогічного впливу, що сприяють формуванню стійкої мотивації до просвітницької діяльності та розвитку професійних компетентностей у студентів.

Практичне значення результатів полягає в тому, що розроблена модель може бути впроваджена в освітньо-професійні програми підготовки бакалаврів психології у закладах вищої освіти для покращення якості професійної освіти, а запропоновані методики формування цифрової та інформаційної компетентності можуть використовуватися у викладанні дисциплін, пов'язаних із психологічною просвітою.

Використані підходи можуть також бути адаптовані для підготовки фахівців у суміжних галузях, зокрема соціальних працівників, педагогів, медичних психологів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані авторкою. Основні теоретичні положення й висновки дисертації відображено в 17 публікаціях авторки, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, 10 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. При детальному розгляді дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено.

Відзначаючи належний науковий рівень дослідження, вбачається доцільним і необхідним висловити окремі зауваження, а також міркування дискусійного характеру.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації:

1. Аналіз даних констатувального етапу експерименту показує, що початковий рівень готовності студентів КГ та ЕГ не мав суттєвих відмінностей. Це методологічно коректно, але водночас викликає питання: чи достатньо великий був вплив експериментального фактору, чи могли на результати вплинути зовнішні фактори (загальний розвиток студентів у процесі навчання, вплив неформального середовища тощо)? Було б доцільно глибше пояснити можливі сторонні впливи на результат.

2. Недостатня увага до викладачів як ключових агентів змін. У дослідженні згадується, що викладачам було надано рекомендації щодо впровадження розробленої моделі, проте не розглянуто, якою мірою вони змогли її реалізувати. Було б корисно провести опитування або фокус-групи серед викладачів, щоб оцінити їхній досвід, складнощі та пропозиції щодо вдосконалення підходів.

3. Попри те, що в дисертації активно використовуються цифрові технології (онлайн-курси, відео, соціальні мережі), аналіз їхньої ефективності залишається поверховим. Наприклад, не представлено дані про те, який саме тип цифрового контенту мав найбільший вплив на студентів (відео, інтерактивні платформи, соціальні мережі тощо). Це могло б дати конкретні рекомендації для майбутніх освітніх програм.

4. Результати експерименту аналізуються безпосередньо після його завершення, але немає даних про довготривалий ефект запропонованої моделі. Було б корисно провести додаткове дослідження через 6-12 місяців після випуску студентів, щоб оцінити, як вони застосовують набуті знання у професійній діяльності.

Загальний висновок. У цілому, дисертація «Підготовка майбутніх бакалаврів психології до просвітницької діяльності» є завершеним,

самостійним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка Садикіна Альона Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент:

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Бердянського державного

педагогічного

університету



Наталія СЕРДЮК

Підпис Сердюк Наталії засвідчую

Начальник відділу кадрів

Юлія БОЙКО

